

Αφήγηση της Άννας Παζάρα

Βρισκόμαστε στο σπίτι της κ. Άννας Παζάρα (Λιάπη στο πατρικό της) στη Ραψάνη. Στην παρέα μας και η κ. Βασιλική Παπαβασιλείου (Κατσαμάκα στο πατρικό της) γειτόνισσα της κ. Άννας, οι δύο κόρες της κυρίας Άννας, η Φανή Λαμπράκη και η Μαίρη Αναστασίου. Από το Μορφωτικό Σύλλογο είμαστε η Πόπη Γαζέτα, Πρόεδρος, η Βλαχοστεργίου Ευαγγελία Γραμματέας και ο Νίκος Φράντζιος, Έφορος Δημοσίων Σχέσεων. Στόχος μας να καταγράψουμε τη μαρτυρία της κυρίας Άννας και της κυρίας Βασιλικής σχετικά με τις προετοιμασίες για τη γιορτή των Αγίων Θεοδώρων.

Η κυρία Άννα, έντονα συγκινημένη, ξετυλίγει τις αναμνήσεις της με μεγάλη προθυμία και λόγο χειμαρρώδη, παρεμβάλλοντας και άλλες ιστορίες (κοινωνικά σχόλια της εποχής της), που δε θέλει όμως, να καταγραφούν γιατί όπως λέει: «πάνε αυτοί τώρα..... έφυγαν». Ξεκινάει την αφήγηση της, περιγράφοντας μέρα-μέρα τις απαραίτητες προετοιμασίες:

«Οι επίτροποι της Παναγιάς είχαν την ευθύνη για το πανηγύρι των Αγίων Θεοδώρων. Ορίζαν τις οικογένειες που θα έκαναν όλες τις δουλειές που έπρεπε για το πανηγύρι. Ήταν οι Γιαννουκάδες, οι Γεροβασιλείοι..... Από την οικογένεια των Γεροβασιλείων στην επιτροπή για τους Αγίους Θεοδώρους ήταν τα αδέρφια Βαγγέλης και Βασίλης. Όταν σκοτώθηκε ο Βαγγέλης, ανέθεσαν στην αδελφή τους Φανιώ Λιάπη την επιτροπεία. Αυτή είχε τον πρώτο λόγο, η Φανιώ η Λιάπη, η μάνα μου. Την βοηθούσαν όμως και άλλες γυναίκες, η Άννα η Κουρτάρα, η Χαμαϊδή η Λιάπη, η Γλυκερία η Γιαννούκα, η Κατίνα η Καστανιώτη και άλλες που δεν θυμάμαι τα ονόματά τους..... και δε θέλω να τις αδικήσω. Η μάνα μου, η γιαγιά Φανιώ, όπως την έλεγαν όλοι, τραβούσε μπροστά και όταν ήταν νέα αλλά και όταν είχε γεράσει. Ο γιος της, ο Βαγγέλης «ινάτωνε» (θύμωνε) με τη μάνα μου και τη «χούγιαζε» (μάλωνε), γιατί «γριά γυναίκα θα σε γελάν στο χωριό που «πλαλάς» (τρέχεις) στο βακούφ'», αλλά αυτή δε νογούσε (καταλάβαινε), κανέναν. Θυμάμαι ότι μάζεψε τα χρειαζόμενα (φλιτζανάκια, πιατάκια, μαχαίρια, πιρούνια, κουτάλια, ποτήρια) από μαγαζί στον Πλαταμόνα. Δεν πλήρωσε για αυτά, δούλεψε στο μαγαζί και αντί για λεφτά, πήρε ότι χρειαζόταν. Τις κουβέρτες που χρειαζόμασταν, γιατί τον Άγιο-Θόδωρο έκανε κρύο, τις μάζεψε από το χωριό και φτιάξαμε γιούκους (στοίβες από στρωσίδια) στα κελιά.

Τα 'χω στο μυαλό όλα, γιατί και εγώ, κοπέλα ήμαν, βοηθούσα τη μάνα μ', αλλά και μετά που πέθανε, συνέχιζα με τις άλλες γυναίκες.

Η προετοιμασία άρχιζε πριν πιάσει ο χειμώνας. Έκοβαν τα ξύλα, τα στεγνά, ο Βαγγέλης ο Λιάπης και ο Τάσος ο Καστανιώτης, ο αγροφύλακας, και τα άφηναν στο μοναστήρι, για να τα βρούμε εμείς οι γυναίκες έτοιμα για να μαγειρέψουμε και να ζεσταθούμε, γιατί έκανε κρύο. Όταν πλησίαζε το πανηγύρι, μία εβδομάδα πριν, μαζευόμασταν και καθαρίζαμε, σκουπίζαμε, ασβεστώναμε, κάναμε ότι ήταν χρειαζόμενο. Άλλες μέναμε στα κελιά, άλλες γυρίζαμε στο χωριό. Επειδή ήταν Σαρακοστή, νηστεία τα φαγητά που μαγειρεύαμε εκεί ήταν σπανάκια αλάδωτα, ρύζι αλάδωτο και πίτα καλαμποκίσια, την μπλατσάρω. Στη νηστεία, αντί για λάδι στον πάτο στο ταψί, τρίβαμε καρύδια, και τα σπανάκια ή τα χόρτα που μαζεύαμε τα βρέχαμε με καλαμποκίσιο αλεύρι.

Την παραμονή, οι οικογένειες μαζευόμασταν στο μοναστήρι και ξενυχτούσαμε. Το κάθε χωριό είχε το δικό τ' κελί, η Ραψάνη είχε δυο, ένα για τον παπά και τους επιτρόπους και ένα για τον κόσμο. Κάθε κελί είχε το τζάκι, κάτω στρωμένη την προκόβα και τις κουβέρτες πλυμένες και καθαρές για να σκεπασθεί ο κόσμος.

Ήμασταν τη νύχτα με τις λαμπάδες, ή τις λάμπες, αλλά κάποιος μας έκανε δώρο το λουξ, δεν θυμάμαι πότε, μπορεί μετά το 1970.

Οι πάγκοι όλοι, τα παγκάκια ήταν έτοιμα. Τα κούτσουρα στη φωτιά, τα καζάνια πλυμένα, τα πιατικά για να «κενώσουμε» (σερβίρουμε) το φαί, που ήταν τα φασόλια, τα φασόλια ήταν απαραίτητα. Άλλα φαγιά που μαγειρεύαμε ήταν τα ρεβίθια, οι πατάτες γιαχνί ή ψητές στη χόβολη. Για να μαζέψουμε τα χρειαζόμενα, γινόταν ανακοίνωση κοντά στην Αποκρία, για να δώσει το κάθε νοικοκυριό, ότι είχε στο σπιτικό του.

Ανήμερα στο πανηγύρι, εμείς οι γυναίκες, φροντίζαμε τον κόσμο. Μετά το συλλείτουργο, κάναμε το μοίρασμα που ήταν στάρι ζυμωτό, απλωμένο στο ταψί. Το κάναμε ξερικό, να μην έχει ζουμί. Πώς το φτιάναμε; στουμπίζαμε το στάρι στη «τσιούμα» (ξύλινο κοίλο σκεύος, κόβαμε τη φλούδα, το στεγνώναμε στον ήλιο, το βάζαμε στα σακουλάκια, το κρεμούσαμε και το κρατούσαμε στην αποθήκη. Όταν ήταν ανάγκη, το βράζαμε στην κατσαρόλα, το ζυμώναμε με ζάχαρη και λίγο αλάτι και το απλώναμε στο ταψί, έτοιμο για το μοίρασμα.».

Στο σημείο αυτό παρεμβαίνει η κυρία Βασιλική, ξεσπώντας στα γέλια και διηγείται ένα επεισόδιο που είχαν μια χρονιά και δεν έκαναν το μοίρασμα στους πανηγυριώτες, γιατί αντί για ζάχαρη, έριξαν αλάτι στο στάρι.

Η κυρία Άννα συνεχίζει την αφήγηση, μεταφέροντας μας στην πλατεία του χωριού. «Στην πλατεία το βράδυ βαρούσαν τα όργανα στα μαγαζιά του Φιλιππίδη και του Κιού. Οι πανηγυριώτες δεν ήταν μόνο Ραψανιώτες, αλλά και Κρασιώτες και Πυργετινοί, και Αμπελακιώτες, από το Μπαλαμούτι, απ' όλα τα γειτονικά χωριά. Γινόταν και το νυφοδιάλεγμα πάνω στο χορό και έτσι είχαμε και αρραβωνιάσματα.»

Εδώ γελώντας και οι δύο, με υπονοούμενα αναφέρουν διάφορα κοινωνικά σχόλια (δεν θέλουν να τα καταγράψουμε) και στη συνέχεια εκφράζουν την πικρία τους γιατί «παν τα χρόνια αυτά, που αντάμα γιορτάζαμε, χαθήκαν ούλα, ούλα άλλαξαν, ήρθαν άλλα χρόνια, σταμάτησαν να πάνε ο κόσμος, ούτε από τα χωριά ερχόταν κι ας είχαν αυτοκίνητα, κι ας είχαμε και δρόμοι στα χωριά».

Η συνάντηση έγινε τον Οκτώβριο του 2016 και όσα μας αφηγήθηκε η κυρία Άννα, 84 χρονών (γεννημένη το 1932), αναφέρονταν στις δεκαετίες από το 1950 έως και το 1970 περίπου (οι χρονολογίες αυτές επιβεβαιώνονται και από το φωτογραφικό υλικό που υπάρχει στο αρχείο της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ραψάνης, στο οποίο βεβαίως υπάρχουν και φωτογραφίες από τη δεκαετία του 1930. Επιπλέον υπάρχουν και γραπτές μαρτυρίες και για τη δεκαετία του 1940).

Η κυρία Βασιλική Παπαβασιλείου, 83 χρονών, αναφέρει τις πληροφορίες από τη μητέρα της, η οποία πέθανε το 1974 σε ηλικία 80 ετών (γεννημένη γύρω στα 1890;) και θυμόταν την ύπαρξη καλόγερων. Όπως της διηγούνταν η μητέρα της, οι καλόγεροι καλλιεργούσαν αμπέλια γύρω από το μοναστήρι, στην περιοχή Αμπελικό και στα υπόγεια είχαν βαρέλια με κρασιά, αλλά και ζώα. Μας ανέφερε επίσης την εξής παράδοση: «Δρόμος ανάμεσα στον Προφήτη Ηλία και τον Άγιο Θεόδωρο δεν υπήρχε, όμως έβλεπαν ένα φαναράκι να εμφανίζεται και να χάνεται, και έλεγαν όλοι στο χωριό ότι αντάμωνε ο Προφήτης Ηλίας με τον Άγιο Θεόδωρο».

Εδώ, τελειώσαμε τη συζήτησή μας, παίρνοντας την πληροφορία ότι μπορούμε να βρούμε και την Κατίνα Καστανιώτο, η οποία ζει και μπορεί να μας δώσει και άλλες ίσως πληροφορίες που δεν θυμόταν οι δύο γυναίκες.

Ραψάνη 16 Οκτωβρίου 2016